

FÂTİMA bint SA'D el-HAYR

FÂTİMA bint SA'D el-HAYR

(فاطمة بنت سعد الخير)

Ümmü Abdilkerîm Fâtıma
bint Sa'dî'l-Hayr
b. Muhammed el-Ensâriyye
(ö. 600/1203)

Muhaddis.

522'de (1128) İsfahan'da doğdu. Bahreyn'de doğduğu, daha sonra babasının onu İsfahan'a götürdüğü de söylenmektedir (Kehhâle, IV, 59). Babası Ebü'l-Hasan Sa'dü'l-Hayr hem tâcir hem de muhaddisti. Bu sebeple Fâtıma çok küçük yaşta hadis muhitiyle tanıştı ve İsfahan'ın hadis alanında tanınmış isimlerinden Fâtıma bint Abdullah el-Cüzdâniyye Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-kebir*'ini okuttuğu sırada babasıyla birlikte onun meclisinde bulundu. Daha sonra babası onu Bağdat'a götürerek Hibetullah b. Husayn'ın vefatından az önce kendisinden hadis dinlemesini temin etti. Orada yine hayatlarının son dönemlerini yaşayan Ebü Gâlib b. Bennâ'dan ve Zâhir b. Tâhir'den hadis tahsil etti. Diğer hocaları arasında babası ve Ebü Mansûr el-Kazzâz diye tanınan *Târîhu Bağdâd*'in râvisi Abdurrahman b. Muhammed eş-Şeybânî, dil ve lugat âlimi İbnü'l-Cevâlîkî ve daha başkaları yer almaktadır.

Fâtıma, İbn Nuceyye diye bilinen devrin tanınmış vâizi, fakih ve müfessiri Zeynüddin Ebü'l-Hasan Ali b. İbrâhim b. Necâ ile evlenerek Mısır'a gitti. İbn Nuceyye, kendisinden Ziyâeddin el-Makdisî ve Münzirî gibi hadis hâfızlarının rivayette bulunduğu, Selâhaddîn-i Eyyübî'nin ve oğlu el-Melikü'l-Azîz'in itibar ettiği bir âlimdi. Bu sebeple son derece müreffeh bir hayat yaşadılar. Fâtıma önceleri Dimaşk'ta, daha sonra Mısır'da hadis rivayet etti. Kendisinden hadis hâfızı Ebü

Müsâ Abdullah b. Abdülganî el-Cemmâîlî el-Makdisî, hâfız Ziyâeddin el-Makdisî, İskenderiyeli muhaddis Abdurrahman b. Mukarreb, Hatîbü Merdâ diye bilinen fakih ve muhaddis Muhammed b. İsmâil b. Ahmed el-Makdisî gibi âlimler doğrudan, Münzirî de icâzetle yoluyla rivayette bulundular. Ondan icâzetle en son rivayette bulunan kimse Zehebî'nin hocası Ahmed b. Ebü'l-Hayr Selâme'dir. Bazı kaynaklarda Fâtıma'nın fakih olduğu da kaydedilmektedir.

Fâtıma bint Sa'd 8 Rebülevvel 600'de (15 Kasım 1203) Mısır'da vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'd-Dübeysî, *el-Muhtaşarü'l-muhtâc ileyhi min Târîhi İbni'd-Dübeyst* (nşr. Mustafa Cevâd), Bağdad 1397/1977, III, 269; İbnü'l-Ebâr, *Tekmile* (nşr. F. Codera), Madrid 1887-89, II, 747, nr. 2124; İbnü's-Sübünî, *Tekmiletü İkmâli'l-İkmâl*, Beyrut 1406/1986, s. 95, 225, 253, 327; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XXI, 412-413; a.m.f., *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 1369; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 347; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 131; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, IV, 59-60.

M. YAŞAR KANDEMİR

FÂTİMA bint SÜLEYMAN

(فاطمة بنت سليمان)

Ümmü Abdillâh
Fâtıma bint Süleymân b. Abdilkerîm
el-Ensâriyye ed-Dimaşkiyye
(ö. 708/1308)

Muhaddis.

620'de (1223) doğdu. Kiraat ve hadis âlimi olan babası onu erken yaşlarda Dimaşklı muhaddislerden Müslim b. Ahmed el-Mâzinî, Kerîme bint Abdülvehâb ve İbn Revâha gibi tanınmış âlimlerin derslerine dinleyici olarak götürmeye başladı. Babasından, ayrıca Şam, Irak ve Hicaz bölgelerine mensup 100'den yüzdenden fazla muhaddisten faydalandı. Kendisine, çeşitli hadis kitaplarının râvi-

leri olan Ebü Mansûr Muhammed b. Abdullah el-Bendenîcî (İbn Ufeyce el-Hammâmî), Feth b. Abdüsselâm, Ebü'l-Kâsim İbn Sasrâ, Ebü'l-Fazl Abdüsselâm b. Abdullah ed-Dâhirî ve Şerefünnisâ bint Ahmed b. Âbenüsî gibi muhaddisler icâzet verdi. Tanınmış fakih ve muhaddis İzzeddin b. Cemâa gibi âlimlere hocalık yaptı. Talebesi Muhammed el-Vânî ondan dinlediği kırk kadar cüzün adını zikretmektedir (Kehhâle, IV, 62-64).

Hiç evlenmeyerek bütün hayatını ilme veren, servetiyle birkaç medrese ve tekke yaptıran Fâtıma bint Süleyman 12 Rebü'lâhîr 708'de (29 Eylül 1308) Dimaşk'ta vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

Zehebî, *el-İber*, IV, 18; a.m.f., *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 1485; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, IV, 244; İbn Hacer, *ed-Dürrü'l-kâmine*, III, 222-223; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VI, 17; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1295, II, 115-116; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, IV, 61-65; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 131.

NUSRETTİN BOLELLİ

FÂTİMİLER

(الفاطميون)

909-1171 yılları arasında
Kuzey Afrika, Mısır ve Suriye'de
hüküm süren bir Şii devleti.

I. SİYASİ TARİH

II. MEDENİYET TARİHİ

III. SANAT

I. SİYASİ TARİH

Hânedan adını Hz. Fâtıma'dan alır. Kurucuları Hz. Fâtıma ve Hz. Ali yoluyla Hz. Peygamber'in soyundan geldiklerini iddia ederler. Bu iddianın doğruluğu eski ve yeni âlimler arasında tartışma konusu olmuştur.

İfrîkiye'de ortaya çıkan Fâtîmî Devleti'nin esasî İsmâîlîlik hareketine dayanır. Bu hareket, altıncı imam Ca'fer es-Sâdık'ın çevresinde başlatılan tartışmalarla ortaya çıktı. İsmâîlîler Ca'fer es-Sâdık'ın, oğlu İsmâil'i nas yoluyla halef tayin ettiğini kabul ederler. İsmâil 145 (762) yılında daha babası hayatta iken vefat edince sonradan İmâmiyye Şiası (İsnâaşeriyye) diye bilinen grup Ca'fer es-Sâdık'ın ikinci oğlu Müsâ el-Kâzım'ı yedinci imam olarak kabul etti. Ca'fer es-Sâdık'ın oğlu İsmâil'in imâmetini kabul edenler iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar İsmâil'in ölümü üzerine ortaya çıkmış ve Ca'fer es-Sâdık'ın 148 (765) yılında

Fâtîmîler